

ustrezen je tudi stil: priljuden, prikupen za bralca, z veliko dialoga, ki je znamenje neposrednosti. K privlačnosti dela veliko pripomorejo tudi številne fotografije, tako pokrajinske kot portretne, ki obravnavani snovi omogočajo, da postane bolj plastična in nazorna.

Obravnavano delo R. Radeščka pač ni strokovno v strogem pomenu besede, pač pa utegne biti dobrodošel vir predvsem za slovstveno folkloristiko, ki se bo morala do njega seveda obnašati previdno. Le-to vsekakor boli in moti avtorjeva zacementiranost glede žanrskega poimenovanja, s katerim vnaša v slovensko nepoučeno javnost zmedo in zbežanost. S folklorističnega vidika bi ga bilo najprimerneje krstiti za folklorizem, s stališča oblikovanja pa po J. Fikfaku sodi v literarčenje, se pravi, da dobiva največ točk s stališča spretnosti podajanja in predajanja slovstvene folklore na prehodni prostor med literaturo in narodopisje.

Marija Stanonik

ROŽANA KOŠTIAL, *Ljudske iz šavrinske Istre. Čiv, čiv, čiv, sen miken, ma sem živ ...*, Trst, Založba DEVIN, 1996, 158 strani, fotografije

Rožana Koštial je širšemu krogu ljubiteljev ljudske pesmi najbolj znana kot pevka – poustvarjalka ljudskih pesmi. S skupino pevcev in pevk iz dela Istre, imenovanega Šavrinija, se je z domačo – šavrinsko – pesmijo in skladbo predstavila že na marsikateri prireditvi. V knjigi *Čiv, čiv, čiv, sen miken, ma sem živ* nam razkriva del svojega dolgoletnega folklorističnega dela. Po uvodnih besedah dr. Marka Terseglava »gospa Rožana Koštial zapisuje vse, kar se dogaja okrog nje, od običajev in pesmi do vsakdanjega življenja«, v pričujoči knjigi je objavila le del pesmi (pa izštevanka, uganke, nagovore ...), ki jih je nabrala v svojem tridesetletnem zbirateljskem delu. Knjiga prinaša predvsem današnje izročilo, ki večinoma še živi med šavrinskimi ljudmi, in sicer iz krajev: Gažon, Srgaši, Šmarje, Pomjan z Dilci, Koštabona, Puče z Breči, Dolino nad Planjavami, Krkavče, Sv. Peter, Nova vas, Padna in Korte.

V kratkem *Uvodu* avtorica pove, kje živijo Šavrinke in Šavrini, v *Zbiranju in urejanju besedil*, katere pesmi je zbrala in kje jih je zapisovala in posnela, v delu *O razporeditvi vsebine* nam razloži, kako je razporedila vsebinske sklope ter kaj vsebuje posamezen sklop, v *Zapisovanju v knjigi* pove, da je delo nastalo »z namenom ohraniti ... da se ohranjeno vrne med tukajšnje ljudi, da jim bo v ponos in veselje«. Zaradi tega je pesmi zapisala sicer narečno, vendar poenostavljeno, brez posebnih fonetičnih znakov, kakršni se ponavadi uporabljajo pri dialektalnem zapisu. Napisano je tudi, kako so pesmi zapisane, in sicer natančno, upoštevajoč vsa strokovna pravila, ki naj

bi jih tovrstne zbirke ljudskih pesmi vsebovale. Ob vsaki pesmi je tudi naveden informator, njegovi podatki, kje in kdo je bil pesem zapisal. Vendar bi tukaj veljalo omeniti, da čeprav je gospa Koštial napisala k posameznim pesmim na koncu knjige nekaj opomb in ob vsaki pesmi naredila tudi slovarček narečnih besed, je le-ta precej nepopoln. Pesmarice naj bi bile razumljive celotnemu slovensko govorečemu okolju in bi zato bilo najbolje, da se kar se da dosledno, to je ob vsaki narečni besedi, zapiše še enačica v knjižnem jeziku.

Pesmi so razvrščene po vsebini, ob knjižnem izrazu je avtorica zapisala še narečna poimenovanja. Začne z otroštvom: *otroške pesmi* ali *utrúče*, kjer je zapisano recitativno petje, izštevanke, uganke, igre, otroške pesmice, posme-hulje, ... Sledijo *zabavljive* ali kot jih je avtorica razdelila na *prfrknjene* in nekoliko drugačne: *preveráne*. Največ je seveda *ljubezenskih oz. zaljubljenih*, ki so najbolj obsežne tako na Slovenskem kot tudi pri drugih narodih. Izmed teh so najprej nanizane dekliške ljubezenske, nato fantovske, nekaj je tudi mešanih, torej dialogov med zaljubljeni. Med *vsakdanje* ali *ščéte* je Rožana Koštial uvrstila pesmi, ki obravnavajo vsakdanje stvari, kot sta hrana in pijača. *Vojaške* pesmi ali *sodáške* vsebujejo istrske variante starejših pesmi, ki jih bolj ali manj pozna celotno slovensko etnično ozemlje. Pesmi z nabožno vsebino: molitve, nagovori, kolednice – voščilnice so zbrane pod poglavjem *verske* ali *bóžje*. Zanimivo nanizane pesmice, ki so sicer, vsaj nekatere, splošno znane, pa vendar jih je zanimivo videti tudi v istrski narečni različici. Pri dveh kolednicah je avtorica zabeležila tudi zanimiv podatek, da ena med Šavrini še živi, ena pa, da je oživljena. Zadnjih devet pesmi je uvrščenih pod *trijezične* oz. *mišjánce*, kar pomeni, da so bile pesmi zapete v kombinaciji slovenskega, italijanskega in hrvaškega istrskega narečja.

Pesmarica nam prinaša prav zanimive različice splošnoslovenskih pesmi. Nekaj pa jih je samo šavrinskih in pred to zbirko še niso bile objavljene. S tem je seveda zbirka dragocenejša tako za same domačine kot tudi za poznavanje slovenske ljudske pesemske dediščine. Večina pesmi je označenih z noto na levi strani, kar pomeni, da so bile pesmi zapete, vendar publikacija ne vsebuje notnih zapisov. To je nedvomno škoda, vendar kaže, kot je v spremni besedi zapisano, da sta bili časovna in denarna stiska vzrok, da so pesmi zapisane zgolj tekstovno. S tem je knjiga uporabna samo za domačine, ki melodije že poznajo in jim je publikacija v prvi vrsti seveda namenjena. Tisti, ki jim je slovenska ljudska pesem pri srcu, pa s pomočjo te pesmarice žal pesmi ne bodo mogli rekonstruirati. Edina sreča pri tem je, da je avtorica z ostalimi pevki in pevci izdala nekaj zvočnih kaset in zgoščenk, ki vsebujejo tudi nekatere pesmi.

Pesmarica *Ćiv, ćiv, ćiv, sen miken ma sem živ* je po avtoričinih zapisih poljudna, z njo je želela, da ljudje spoznavaajo »... istrski mozaik ...« in je darilo » ... za vse občudovalce take ljudske ustvarjalnosti.« Opremljena je tudi s

starejšimi fotografijami, ki jih hranijo razne javne ustanove in avtorica sama, na koncu pa je poleg že prej omenjenih opomb abecedni seznam informatorjev in pesmi. Knjiga je gotovo dobrodošlo dopolnilo k ne prav številčnim publikacijam o istrski ljudski glasbi, za katere veljajo besede v predgovoru: »Strokovne in ljubiteljske zbirke prispevajo svoj delež k spoznavanju naše duhovne kulture oz. pesemske dediščine.«

Maša Komavec

TRADÍCIE SLOVENSKEJ RODINY, Marta Botíková, Soňa Švecová, Kornélia Jakubíková, Bratislava, Veda vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1997, 242 str., angl. povzetek

Urednica M. Botíková pravi v uvodu o knjigi, ki jo je napisala skupaj s Soňo Švecovo in Kornélio Jakubíkovó, da je povzetek raziskav pretežno o kmečki družini v 20. stoletju, s posegi v preteklost, za sintezo pa še ni čas, saj bo delavske in mestne družine treba še preučiti.

Poglavja o družinskih oblikah, o sorodstvenih nazivih, o družini in vasi, o spremembah v življenju družinskih članov, o delitvi in dedovanju družinskega imetja, o družini v hiši in na dvorišču in o sorodstvenih odnosih med družinami je napisala S. Švecová. Ob pritegnitvi dognanj najvidnejših raziskovalcev, kot so J. Hajnal, P. Laslett, M. Mitterauer, R. Sieder, K. Kadlec, B. Filová, je najprej razgrnila tipologije družin. Po J. Hajnalovem razlikovanju (glede na starost ob poroki, velikost gospodinjev, sestavo družine, razpoložljive delovne moči) zahodno- in vzhodnoevropskih družinskih modelov je imela družina na Slovaškem, v primerjavi s Češko, Moravsko in Šlezijo, več skupnih potez z vzhodnoevropskim modelom, leži pa prav na meji, ki je tekla po Z Karpatih. Praviloma so samo sinovi nasledili hišo, zemljo in gospodarska poslopja. V običajnem dednem pravu je veljala delitev posesti, zato so se razvile značilne družinske oblike, ne samo majhne in razširjene, ampak tudi velike, sestavljene iz več generacij.

Sorodstveni izrazi odsevajo odnose. Z izginjanjem patriarhalnih odnosov in izenačevanjem pomena očetovih in materinih sorodnikov izginjajo razlike med izrazi za očetovo oz. moževo in materino oz. ženino sorodstvo. Na južnem Slovaškem je izrazje vplivano od madžarščine, na severu in v Spišu od nemščine in poljščine, vsi ti jeziki pa so imeli manj diferencirano sorodstveno izrazje od slovaškega.

V preteklosti so bile vasi, še posebej na goratih predelih, gospodarsko in družbeno samozadostne in lastninsko malo razslojene, zato so bile družine odprte in povezane z vaško skupnostjo. V družinskih šegah je imela važno vlogo skupnost sosedov.